

Norske langfilmer

Et studieopplegg for 4.–7. klasse

DETTE SÅ DU PÅ DENNE STASJONEN I FILMUSEET: EN OVERSIKT OVER ALLE NORSKE LANGFILMER

Einar Sissener (i midten) i *Den store barnedåpen* (regi: Ibsen/Sissener, 1931); den første norske lydfilm.

Norsk films historie

Man kan lære mye av filmhistorien ved å se på bilder fra norske filmer. I Filmmuseet kan man se en hel vegg med bilder fra norske filmer gjennom historien. Fra bildene kan man se hvordan filmene forandret seg fra sort/hvitt til farger, hvordan klær, sminke og omgivelser endret seg gjennom årene. Man kan få et inntrykk av hva filmene faktisk handlet om også, bare ved å se på bildene.

- *Vi pleier å si at det er viktig å kjenne til historien, hvorfor?*

De første filmene

Den aller første norske filmen ble laget i 1907 eller 1908 (man er ikke helt sikker) og het *Fiskerlivets farer*, eller *Et drama på havet*. Å gå på kino ble enormt populært, blant annet fordi dette var så billig at selv en fattig arbeider hadde råd til å gå på kino av og til. På denne tiden pleide særlig arbeidsfolk more seg på tivoli og på sirkus. De som ble kalt «de borgerlige», de med mye penger og fine jobber, gikk heller på konserter og teater. De første filmforestillingene som kom til Norge i 1896 ble vist på folkelige forlystelsessteder. Derfor hadde film lenge lav status.

De første filmene som kom fra utlandet var korte filmer, uten særlig handling slik vi er vant til i dag. Disse filmene viste gjerne fram rare dyr og mennesker. Folk stilte kanskje ikke så store krav til filminnholdet den gang. Det mest fan-

tastiske var opplevelsen av å se levende bilder.

Men raskt fikk filmene et mer meningsfylt innhold. De var gjerne komiske eller veldig dramatiske. De handlet om tog-røverier, om unge damer som ble lurt til å drikke og danse, eller kjærestepar som ikke fikk lov til å være sammen av foreldrene og som måtte rømme.

- *Diskuter i klassen hvorfor det å gå på kino ble så enormt populært rundt århundreskiftet.*
- *Prøv å tenke deg hvordan det var å se levende bilder for første gang! Dramatiser gjerne en situasjon der dere er publikum som ser en film av et tog som kommer inn på en jernbanestasjon.*

Stumfilmperioden

De første 30 årene det ble laget film i Norge, hadde man ikke funnet ut hvordan filmyden kunne spilles samtidig med bildene. Denne perioden kalles stumfilm-perioden. Det betyr at lyden til filmen ble spilt ved siden av, samtidig som filmen ble vist på lerretet. Ved alle kinoer var det små musikkorkestre eller en pianist. Noen kinoer hadde også orgel. Det ble laget egen musikk som egnet seg for filmene som ble vist. Musikken forsterket hva bildene fortalte. Var det veldig dramatisk eller spennende, var musikken også veldig dramatisk. Viste bildene på filmen noe som skulle være trist, ble det spilt trist musikk.

I 1931 ble den første lydfilm laget i Norge. Filmen het *Den store barnedåpen*, laget etter Oskar Braatens roman. Filmens regissør het Tancred Ibsen. Tancred Ibsen var faktisk barnebarnet til både Bjørnstjerne Bjørnson og Henrik Ibsen. Tancred Ibsen laget mange filmer – helt fra 1930 årene og fram til 1960 årene!

- *Forsøk å vise en film helt uten lyd, så med annen lyd/ musikk enn det som filmen har – og til slutt med filmens egen lyd. Diskuter hvordan filmen endrer seg i forhold til hva slags lyd/musikk som settes til bildene. Hvilken variant likte dere best?*
- *Vis en stumfilm, og legg merke til skuespillernes uttrykksfulle måte å spille på.*
- *Hvordan endrer dette seg når lydfilm kommer?*
- *Hva var fordelene med stumfilmen?*
- *Kan du huske navnet på noen norske stumfilmstjerner?*

Gullalderen

Norsk films «gullalder» ble innledet da Tancred Ibsen begynte å lage filmer. Han hadde lært å lage film i Amerika og Sverige. Da han kom hjem, forsøkte han å lage filmer slik han hadde lært og sett i utlandet. Filmene han laget handlet om nordmenn i Norge. Ofte laget han filmer etter kjente, norske bøker og fortellinger. Det likte publikum å se. Dessuten brukte Tancred Ibsen mange kjente teater-skuespillere i hovedrollene i filmene. Han laget også veldig mange forskjellige filmer. Noen var fulle av fart og spenning, andre var komiske og noen handlet om mystiske og overnaturlige ting. Samtidig med at Tancred Ibsen laget filmene sine, fikk Norge et eget filmstudio og ordentlig filmutstyr. Den norske stat bestemte seg for å bruke penger for å støtte norsk filmproduksjon. Det var og er veldig dyrt å lage film. Mange mennesker er i arbeid under en filmproduksjon og alle skal ha lønn. På det nye filmstudioet kunne regissører leie lokaler til å filme i, samt filmutstyr. Dette betydde mye for utviklingen av den norske spillefilmen.

Norsk film under 2. verdenskrig

Da krigen kom til Norge i 1940 ville nazistene gjerne bestemme hva slags filmer som skulle lages og hva de skulle inneholde. De norske regissørene fortsatte å lage film, men stort sett ble det laget komedier eller filmer som ikke på noen måte tok opp krigen eller at Norge var i krig i løpet av de fem årene Norge var okkupert av tyskerne.

- Hvorfor ble det så populært å se komedier under krigen?
- Diskuter hva som kunne være grunnen til at de tyskerne ville bestemme hva de norske filmene skulle handle om.
- Husker du navnet på de mest populære, norske skuespillerne under krigen?

Fra 1945 til 1960

Etter krigen debuterte mange nye filmregissører. De laget filmer om hvordan det hadde vært i Norge under krigen og om den vanskelige hverdagen rett etter krigen. En av de som begynte å lage filmer etter krigen, heter Arne Skouen. Han er også forfatter og journalist. Han laget noen av filmene sine etter egne historier. Arne Skouen laget mange filmer – helt fram til slutten av 1960 tallet. To av hans mest kjente filmer er *Ni liv* og *Gategutter*. *Gategutter* var faktisk den aller første filmen han laget. Den er fra 1949 og handler om hans egen oppvekst på Grünerløkka i Oslo. En annen kjent filmskaper som begynte å lage film på denne tiden, er Ivo Caprino. Han utviklet en helt spesiell teknikk i filmene sine, hvor skuespillerne rett og slett var dukker.

Norges første, kvinnelige regissør debuterte også med sin film *Døden er et kjærtegn* i 1949. Hun heter Edith Carlmar. Edith Carlmar laget hele 10 filmer i løpet av 1950-tallet. Mange av dem ble veldig populære. Kanskje tittelen *Fjols til fjells* med Leif Juster i hovedrollen får mange til å nikke gjenkjennende på hodet? Fremdeles var det svært populært å gå på kino. På slutten av 50-tallet kom fjernsynet til Norge. Etterhvert som flere og flere fikk råd til å kjøpe tv, sluttet mange å gå på kino.

- Hva liker du best – å se en god film på tv eller på kino?

Mot vår tid

Filmene som ble laget på 1960 og 1970 tallet handlet gjerne om folks hverdagsliv. På denne tiden ble det også laget flere barnefilmer enn tidligere. Kanskje du har sett *Mormor*-filmene eller *Flåklypa Grand Prix*? Disse filmene ble laget på 70-tallet.

På 1980 tallet ble det veldig populært å lage actionfilm i Norge. Den mest kjente filmen fra denne tiden heter *Veiviseren (Ofelas, 1987)* av den samiske regissøren Nils Gaup. Filmen ble veldig populær og ble sett av mange mennesker, både i Norge og utlandet. På 1990 tallet er det blitt laget mange gode barne- og ungdomsfilmer. Kanskje husker du filmene om *Frida*, *Pelle og Proffen*-filmene, *Aldri mer 13*, *Søndagsengler* og *Jakten på nyrestein*?

- Synes du det er viktig at det blir laget norsk film for barn og unge?
- Trenger vi norsk film? Hvorfor! hvorfor ikke?

Anders Danielsen Lie i *Herman*, regi: Erik Gustavson, 1990.